

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 01 473 55 31
E: gp@zagovornik-rs.si

Ministrstvo za pravosodje
Župančičeva 3
1000 Ljubljana

E: gp.mp@gov.si

Številka: 0070-1/2019/
Datum: 22. 3. 2019

Zadeva: Komentar in priporočilo Zagovornika načela enakosti v zvezi s predlogom Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2)

Spoštovani,

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) je neodvisni in samostojni državni organ, ki je bil leta 2016 ustanovljen na podlagi Zakona o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg; v nadaljevanju: ZVarD), in deluje na področju varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakega obravnavanja.

V javno razpravo o predlogu Zakona o varstvu osebnih podatkov, EVA 2018-2030-0045 (v nadaljevanju: ZVOP-2), s katero se v nacionalno zakonodajo prenaša tudi ureditev varstva osebnih podatkov v skladu z Uredbo (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (v nadaljevanju: GDPR), se Zagovornik vključuje z namenom naslavljanja predlagane ureditve z vidika **zbiranja in obdelave t.i. podatkov o enakosti** (ang. *equality data*), zlasti z ozirom na **določbe 12. člena predloga ZVOP-2, ki urejajo obdelavo posebne vrste osebnih podatkov**.

Pomen zbiranja in obdelave podatkov o enakosti

Pojem podatkov o enakosti obsega različne vrste zlasti kvantitativnih (statističnih), pa tudi kvalitativnih zbirnih podatkov, razčlenjenih glede na zaščitene osebne okoliščine v smislu 1. člena ZVarD, iz katerih je razvidna neenakost v družbi in njeni vzroki. Zbirke podatkov o enakosti v mnogih primerih temeljijo na osebnih podatkih, ki jih prvi odstavek 12. člena predloga ZVOP-2 opredeljuje kot »posebne vrste osebnih podatkov«, ki razkrivajo posameznikovo rasno ali etnično poreklo, politično mnenje, versko ali filozofsko prepričanje ali članstvo v sindikatu, zdravstveno stanje ali podatke v zvezi s posameznikovim spolnim življenjem ali spolno usmerjenostjo. Tovrstni podatki temeljijo na osebnih okoliščinah, na podlagi katerih je v skladu s 4. členom ZVarD diskriminacija prepovedana. Nekatere osebne okoliščine, na podlagi katerih je diskriminacija prepovedana, npr. spol ali starost, predlog ZVOP-2 sicer ne opredeljuje kot posebne vrste osebnih podatkov v smislu 12. člena predloga, vendar pa je njihovo kombiniranje in veriženje s posebnimi vrstami osebnih podatkov za namene pridobivanja razčlenjenih zbirnih podatkov pomembno za ugotavljanje večkratne oziroma intersekcijske diskriminacije, pri katerih je oseba neupravičeno neenako obravnavana ali v neenakem položaju zaradi več osebnih okoliščin hkrati.

Kakovostni, zanesljivi, preverljivi in periodično zbirani in obdelovani podatki o enakosti so bistvenega pomena za učinkovito varstvo pred diskriminacijo in spodbujanje enakega obravnavanja ter za identifikacijo trendov na teh področjih. Podatki o enakosti so potrebni in pomembni predvsem z naslednjih vidikov:¹

- **Oblikovanje in izvajanje javnih politik varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti.** V skladu s 14. členom ZVarD morajo državni organi, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilci javnih pooblastil na svojem področju v okviru svojih pristojnosti ustvarjati pogoje za enako obravnavanje vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino, z osveščanjem in spremljanjem položaja na tem področju ter z ukrepi normativne in politične narave. Navedeni člen ZVarD prav tako določa, da ministrstva in vladne službe, pristojne za določena področja oziroma za skupine oseb z določeno osebno okoliščino, pripravijo predloge ukrepov na svojem delovnem področju. Upoštevanje vidika enakosti na področjih, kot so zaposlovanje in delo, izobraževanje, dostop do socialnih in zdravstvenih storitev, dostop do dobrin in storitev na trgu ter pravosodje, pripomore k prepoznavanju najboljših možnih ukrepov, kar pa je možno samo takrat, ko takšni ukrepi temeljijo na kakovostnih podatkih o enakosti, ki odsevajo dejansko stanje neenakosti v družbi. Razpoložljivost podatkov o enakosti omogoča njihovo uporabo na vseh ravneh odločevalskih procesov, s čimer se zagotovijo tudi pogoji za analizo učinkov posameznih ukrepov na enakosti (t.i. *equality impact assessment*).
- **Sprejemanje in izvajanje posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti.** V skladu s 17. in 18. členom ZVarD lahko akterji javnega in zasebnega sektorja sprejemajo tudi posebne ukrepe, s katerimi se zagotovi ugodnejša obravnava oseb ali skupin oseb, ki se pri dostopu do določenih pravic nahaja v manj ugodnem položaju. Takšni ukrepi pa morajo biti *v skladu z navedenimi zakonskimi določbami* utemeljeni na *analizah*, njihovo izvajanje se mora redno *spremljati*, prav tako pa se morajo ukrepi nemudoma *prenehati izvajati, ko dosežejo tvoj cilj*. Iz tega izhaja, da so kakovostni podatki o enakosti ključnega pomena za zakonitost in legitimnost takšnih posebnih ukrepov oziroma teh ukrepov brez zbranih podatkov sploh ni mogoče izvajati. Če ni podatkov, v kakšnem položaju se nahaja določena skupina oseb, ni mogoče identificirati, da so za izboljšanje tega položaja potrebni določeni ukrepi, prav tako pa izvajanja ni mogoče spremljati brez sledenja prek zbranih podatkov, ali imajo ukrepi kakšne učinke in kdaj jih je potrebno prenehati izvajati. Ilustrativni primer takšnih ukrepov predstavljajo posebni ukrepi namenjeni izboljšanju položaja romskega prebivalstva, ki tudi v skladu s 65. členom Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a; v nadaljevanju: Ustava) uživajo posebne pravice. Že Varuh človekovih pravic je v svojih poročilih ugotavljal, da v Sloveniji, na primer, ni mogoče pridobiti uradnih podatkov, koliko otrok pripadnikov romske skupnosti ne konča osnovne šole, ki predstavljajo izhodišče za oblikovanje učinkovitejših programov za zagotavljanje dejanskih možnosti uresničevanja ustavne pravice pridobivanja ustrezne izobrazbe.² Pomanjkanje kakovostnih podatkov o enakosti tudi onemogoča Zagovorniku, da bi relevantnim subjektom v skladu z ZVarD priporočil sprejemanje ustreznih posebnih (in drugih) ukrepov, kar mu nalaga druga alineja 21. člena ZVarD.
- **Ugotavljanje in dokazovanje posredne diskriminacije.** Posredna diskriminacija v smislu drugega odstavka 6. člena ZVarD obstaja, kadar je oseba ali skupina oseb z določeno osebno okoliščino bila, je ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralne določbe, merila ali prakse v manj ugodnem položaju kot druge osebe. Pravo EU izrecno določa, da lahko nacionalna pravila določijo, da se obstoj posredne diskriminacije ugotovi na podlagi statističnih podatkov.³ V takšnih primerih se manj ugoden položaj oseb z določeno osebno okoliščino lahko ugotovi iz obstoječih zbirnih evidenc podatkov, velikokrat pa zahteva dodatno obdelavo posebnih vrst osebnih podatkov, vezanih na osebne okoliščine posameznikov, s katerimi se zagotovijo zanesljivi podatki o (ne)enakosti. Podatki o enakosti so pomembni za dokazovanje posredne

¹ Za podrobnejšo analizo razlogov za potrebo po podatkih o enakosti glej Evropska komisija (2016) *European Handbook on Equality Data*, str. 19-22. Dostopno na: https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?action=display&doc_id=43205.

² Letno poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2017, str. 13. Dostopno na: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP_2017_-_za_splet.pdf.

³ Glej npr. uvodno izjavo št. 15 Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost.

diskriminacije ne le za Zagovornika in pristojne inšpekcijske službe, ki izvajajo nadzor nad izvajanjem ZVarD, temveč **tudi v postopkih pred sodišči**. Evropsko sodišče za človekove pravice je v preteklosti npr. odločilo, da statistični podatki o enakosti predstavljajo dopusten in zadosten *prima facie* dokaz za obstoj učinka ukrepov in praks na določeno skupino oseb.⁴

- **Spremljanje in nadzor uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin z vidika enakosti.** Poleg zgoraj navedenega 14. člena ZVarD, ki relevantnim subjektom določa naloge, ki jih brez kakovostnih podatkov o enakosti ne morejo (učinkovito) izvajati, ZVarD v šesti alineji 21. člena Zagovorniku nalaga spremljanje splošnega stanja v državi na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami. Dosledno izvajanje te naloge je za Zagovornika brez ustreznih podatkov o enakosti skorajda nemogoče in lahko temelji zgolj na parcialni in nereprezentativni sliki dejanskega stanja, pri čemer še dodatno izstopajo nekatere skupine oseb z določeno osebno okoliščino (npr. spolna identiteta, veroizpoved, etnična pripadnost, pa tudi spolna usmerjenost), o položaju katerih podatkov praktično ni. Odsotnost teh podatkov prav tako, na ravni državnih organov, onemogoča spremljanje izvajanja mednarodnih obveznosti Republike Slovenije po številnih konvencijah o človekovih pravicah v okviru različnih mednarodnih mehanizmov pod okriljem Organizacije združenih narodov in Sveta Evrope. Vprašanje zbiranja podatkov o položaju oseb na podlagi etnične pripadnosti je bilo odprto tudi na tretji seji Sveta Varuha za človekove pravice 10. 12. 2018,⁵ na kateri je prisostvoval tudi predstavnik Zagovornika. Udeleženci so se strinjali o organizaciji posebnega tematskega posveta članov Sveta za naslovitev te izrecne tematike (razširjene tudi na druge zaščitene osebne okoliščine), vendar zaradi izteka mandata nekdanje varuhinje do posveta žal ni prišlo.

Stanje v Republiki Sloveniji

Zagovornik na podlagi ugotovitev in poročil različnih mednarodnih organizacij in njihovih mehanizmov za nadzor nad uresničevanjem človekovih pravic in temeljnih svoboščin ugotavlja, da obstajajo v Sloveniji velike pomanjkljivosti v zvezi z zbiranjem in obdelavo podatkov o enakosti. **Poročilo Evropske komisije o pravnih okvirih in praksah zbiranja in obdelave podatkov o enakosti v državah članicah EU tako kaže, da v Sloveniji na sistemski ravni podatkov o enakosti oziroma diskriminaciji skorajda ni.** V zvezi s podatki o diskriminaciji na podlagi posameznih osebnih okoliščin poročilo izpostavlja: popolno odsotnost podatkov v zvezi s spolno identiteto; odsotnost podatkov v zvezi z etnično pripadnostjo (na voljo zgolj v okviru javnomnenjskih raziskav); odsotnost uradnih podatkov v zvezi s spolno usmerjenostjo (parcialno zbirajo le nevladne organizacije, obstaja le register istospolnih partnerskih skupnosti); v zvezi z osebami z invalidnostmi se nekateri podatki zbirajo, a ne o diskriminaciji; sodišča ne zbirajo podatkov na podlagi osebnih okoliščin; na kazenskopravnem področju je iz podatkov, ki jih zbira policija, podatke o osebnih okoliščinah potrebno iskati ročno; načrtov in javnopolitičnih ukrepov za zbiranje podatkov o enakosti ni.⁶ Tudi poročilo Evropske komisije o metodoloških pristopih držav članic EU k obdelavi podatkov o enakosti kaže podobno sliko. Poročilo, ki analizira zakonsko ureditev o enakosti ter njihovo zanesljivost, veljavnost, celovitost in uporabo, kaže, da se **Slovenija pri zbiranju in obdelavi podatkov o enakosti v kontekstu EU uvršča med države članice z največjimi metodološkimi pomanjkljivostmi, slabše sta ocenjena le Ciper in Slovaška.** Slovenija je najslabše ocenjena prav na področju zakonske ureditve podatkov o enakosti, med osebnimi okoliščinami pa sta kot delno urejeni navedeni zgolj starost in invalidnost.⁷

Zbiranje in obdelavo podatkov o enakosti na sistemski ravni Sloveniji prav tako priporočajo številni mednarodni mehanizmi za nadzor uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Zadnje poročilo Posebnega poročevalca OZN za vprašanja manjšin tako izpostavlja potrebo po zbiranju razčlenjenih podatkov o etnični pripadnosti, veroizpovedi in jeziku, pri čemer izrecno priporoča zakonsko ureditev zbiranja teh podatkov.⁸ Prav tako zbiranje razčlenjenih podatkov glede

⁴ Glej npr. *D.H. in drugi proti Češki*, št. 57325/00, sodba z dne 13. novembra 2007, 188. odstavek.

⁵ Glej <http://www.varuh-rs.si/o-instituciji/podrocja-dela-varuha/novice/detajl/o-uresnicivanju-priporocil-varuha-na-3-seji-sveta-varuhinje-za-clovekove-pravice-1/?cHash=4b4ebf6d749afb41fdded3b0b42816b16>.

⁶ Evropska komisija (2017) *Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union: Legal framework and practice in the EU member states*, str. 160-161. Dostopno na: https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?action=display&doc_id=45792.

⁷ Evropska komisija/Thomas Huddleston (2017) *Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union: Equality data indicators: Methodological approach*, str. 6 in 49. Dostopno na: https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?action=display&doc_id=45793.

⁸ A/HRC/40/64/Add.1, 19. januar 2019, 59. in 60. točka.

etnični pripadnosti, narodnosti, veroizpovedi in spolne usmerjenosti Sloveniji priporoča Evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI).⁹ Zaskrbljenost nad pomanjkljivim zbiranjem podatkov o enakosti v zvezi z osebami z invalidnostmi v Sloveniji je leta 2018 ob rednem pregledu izrazil tudi Odbor OZN za pravice oseb z invalidnostmi (CRPD). Odbor je državi priporočil vzpostavitev sistema za stalno zbiranje razčlenjenih podatkov o osebah z invalidnostmi glede na spol, starost, etnično pripadnost, vrsto oviranosti, socio-ekonomski status, zaposlitev in vrsto prebivališča.¹⁰ Zaradi nespremenjenega stanja na tem področju je pričakovati, da bodo mednarodni mehanizmi Sloveniji enake ukrepe priporočili tudi v prihodnosti.

Podatki o enakosti, GDPR in predlog ZVOP-2

Strokovnjaki ugotavljajo, da je fragmentiranost nacionalnih zakonodaj na področju varstva osebnih podatkov ena večjih ovir pri uresničevanju človekovih pravic z vidika enakosti ter s tem povezanih zbiranja in obdelave podatkov o enakosti.¹¹ Ta problem naj bi se naslovil s sprejemom GDPR leta 2016, ki predstavlja harmonizacijo celovitega okvira varstva osebnih podatkov v vseh članicah EU. Prav tako stroka med ključne ovire obdelave podatkov o enakosti izpostavlja neustrezno oziroma prestrogo interpretacijo pravil varstva osebnih podatkov, ki sicer resda zahteva previdno uravnoteževanje ciljev varstva osebnih podatkov in varstva pred diskriminacijo, vendar v nobenem primeru ne bi smela onemogočiti pridobivanja kakovostnih podatkov o dejanskem stanju neenakosti v družbi.¹²

Z ozirom na tematiko zbiranja in obdelave podatkov o enakosti Zagovornik uvodoma izpostavlja, da ta v GDPR ni naslovljena neposredno, z izjemo 155. uvodne izjave in njene zavezujoče ureditve v **členu 88**. Ta člen določa, da lahko države članice v zakonu ali kolektivnih pogodbah določijo podrobnejša pravila za zagotovitev varstva pravic in svoboščin v zvezi z **obdelavo osebnih podatkov zaposlenih v okviru zaposlitve, med drugim tudi za namene enakosti in raznolikosti na delovnem mestu**. Ta pravila vključujejo ustrezne in posebne ukrepe za zaščito človeškega dostojanstva, katerih pa, kot obrazloženo zgoraj, brez kakovostnih podatkov o enakosti ni mogoče oblikovati in izvajati. Ne glede na dejstvo, da GDPR učinkuje neposredno, Zagovornik, upoštevajoč, da je bila večina določb GDPR dosledno ali celo dobesedno prenesena v predlog ZVOP-2, obžaluje, da se v nacionalno zakonodajo niso izrecno prenesle tudi določbe člena 88. Sledeč javnomnenjski raziskavi posebnega Eurobarometra iz leta 2015 je v primerjavi z ostalimi državami članicami javna podpora ukrepom za upravljanje raznolikosti na delovnem mestu v Sloveniji med najnižjimi v EU,¹³ kar pomeni, da bo država v prihodnosti temu področju morala nameniti več pozornosti, tudi v smislu normativnega urejanja.

Zbiranje in obdelava posebnih vrst osebnih podatkov je v skladu s prvim odstavkom **člena 9 GDPR** načeloma prepovedano, vendar drugi odstavek istega člena našteva **izjeme, ki so lahko temeljnega pomena tudi za pridobivanje in uporabo podatkov o enakosti**. Tako navedena načelna prepoved kot tudi izjeme k le-tej so bile **prenesene tudi v predlog ZVOP-2, in sicer v 12. člen**.

Zagovornik pa na tem mestu izpostavlja **izrazito restriktivno predlagateljevo interpretacijo tega člena**, ki je vsebovana v obrazložitvi k predmetnemu členu, in bi lahko predstavljala onemogočitev pridobivanja številnih podatkov o enakosti na sistemski ravni v prihodnosti. Predlagatelj v delu obrazložitve k členu izpostavlja zbiranje podatkov za statistične, raziskovalne ali poročevalske namene glede etnične in narodne ter verske pripadnosti. Meni, da ustavnopravna ureditev v Republiki Sloveniji (41. in 61. člen v povezavi z 2. in tretjim odstavkom 15. člena Ustave) zahteva spoštovanje strogega testa sorazmernosti, zato zbiranja teh podatkov za namene statističnega poročanja in raziskovanja ni mogoče opravičiti. Poudarja, da je pri zbiranju in obdelavi teh podatkov potrebno upoštevati svobodno opredeljevanje posameznikov glede navedenih pripadnosti. Pri tem meni, da bi bilo zbiranje teh podatkov na podlagi izrecne privolitve nesmiselno, saj bi vodilo v nereprezentativnost vzorcev, točnosti teh opredelitev pa ne bi bilo dopustno preverjati. Predlagatelj izpostavlja primere iz Bosne in Hercegovine (BiH), kjer so uveljavljeni še strožji pristopi k obdelavi (celo neosebni) podatkov, iz katerih bi se lahko sklepalo o narodni in verski pripadnosti posameznikov. Zaključuje, da pravni red ne preprečuje,

⁹ Poročilo Evropske komisije proti rasizmu in nestrpnosti o Sloveniji (četrti faza spremljanja), sprejeto 17. junija 2014, objavljeno: 16. septembra 2014, točka 184.

¹⁰ CRPD/C/SVN/CO/1, 16. april 2018, 54(b). točka.

¹¹ Glej npr. Katayoun, Alidadi (2017) Gauging progress towards equality? Challenges and best practices of equality data collection in the EU, *European Equality Law Review 2017/Issue 2*, 15-27.

¹² *Prav tam*. Glej tudi *European Handbook on Equality Data*, opomba 1 zgoraj, str. 24-29.

¹³ *Special Eurobarometer 437: Discrimination in the EU in 2015*, Report, str. 83.

da nevladne ali raziskovalne organizacije raziskujejo same, na podlagi že dostopnega gradiva, ki vsebuje vsaj posredne informacije o narodni ali verski pripadnosti.

Zagovornik pritrjuje, da mora zbiranje posebnih vrst osebnih podatkov, na katere se nanaša zgornja predlagateljeva interpretacija, temeljiti na svobodni opredelitvi posameznika (tj. izrecni privolitvi), vendar pa to po oceni Zagovornika ne pomeni, da tovrstnih podatkov praktično ni možno ali smiselno zbirati za namene uresničevanja načela enakosti. Dopustnosti zbiranja podatkov o etnični pripadnosti – ob ustrezni zakonski podlagi ter upoštevanju načela sorazmernosti, vključno z jasnim ciljem in namenom zbiranja in obdelave podatkov – načeloma sicer pritrjuje tudi Informacijska pooblaščenka.¹⁴ Dodatno Zagovornik ocenjuje, da zbiranje tovrstnih podatkov na podlagi samoopredelitve ne pomeni samodejne nereprezentativnosti vzorca, kot želi to prikazati predlagatelj. V okviru raziskave Agencije EU za temeljne pravice (FRA) EU-MIDIS je 65% vprašanih izrazilo načelno podporo zbiranju podatkov o njihovi etnični pripadnosti za namene boja proti diskriminaciji.¹⁵ V zvezi s predlagateljevimi mednarodnimi primerjavami Zagovornik nadalje ocenjuje, da situacija glede zbiranja in obdelave podatkov o narodnosti/etnični pripadnosti v Sloveniji in BiH ni primerljiva, še posebej z vidika zgodovinskih okoliščin, ki so botrovale aktualni državni ureditvi BiH v okviru t.i. Daytonskega sporazuma, ki postavlja ostre ločnice med tam živečimi etničnimi skupnostmi. Sklepoma Zagovornik ugotavlja, da predlagateljeva napotitev nevladnih ali raziskovalnih organizacij na obstoječe vire (posrednih) podatkov ni v skladu z mnenji organizacij, ki delujejo na področju zbiranja in obdelave podatkov o enakosti in ki državam priporočajo odklik od uporabe posrednih podatkov o enakosti (t.i. *proxy data*), saj ti ne zagotavljajo celovite in jasne slike diskriminacije in neenakosti v družbi, na podlagi katere bi državni organi lahko oblikovali učinkovite ukrepe za spodbujanje enake obravnave in enakih možnosti.¹⁶

Zagovornik sicer ob navedenem, upoštevajoč, da se izjeme od prepovedi zbiranja in obdelave posebnih vrst osebnih podatkov nanašajo tudi na podatke glede drugih zaščitenih osebnih okoliščin v smislu ZVarD, ugotavlja, da se zgoraj navedena predlagateljeva interpretacija načeloma nanaša na »statistične ali raziskovalne ali poročevalske namene«, kar vsebinsko sodi v okvir izjeme, določene v točki (j) drugega odstavka 12. člena predloga ZVOP-2. **Zagovornik zato poudarja, da zbiranje in obdelava posebnih vrst osebnih podatkov v smislu podatkov o enakosti, ki so namenjeni spremljanju in spodbujanju enake obravnave in enakih možnosti, sodi v okvir točke (i) drugega odstavka 12. člena.** Ta določa, da je obdelava posebnih vrst osebnih podatkov – kamor spadajo tudi podatki o enakosti – dovoljena v javnem in zasebnem sektorju takrat, ko »**tako določa drug zakon zaradi izvrševanja bistvenega javnega interesa**, kar mora biti sorazmerno z zastavljenim ciljem, spoštovati bistvo pravice do varstva osebnih podatkov ter zagotavljati ustrezne in posebne ukrepe za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali interesov posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki«.

Takšno umeščanje zbiranja in obdelave posebnih vrst osebnih podatkov v smislu 12. člena ZVOP-2 in člena 9 GDPR potrjuje tudi **primerjava z ureditvijo v Veliki Britaniji**, ki predstavlja **primer najboljše prakse v EU z vidika pridobivanja in uporabe podatkov o enakosti**.¹⁷ Britanski Zakon o enakosti (*Equality Act 2010*)¹⁸ v 1. členu 1. dela organom javnega sektorja nalaga dolžnost, da pri sprejemanju strateških odločitev in izvrševanju svojih pristojnosti upoštevajo možnost, da svoja ravnanja izvajajo na način, ki bo pripomogel k zmanjševanju dejanskih neenakosti, ki izvirajo iz družbeno-ekonomskih zapostavljenosti (t.i. *public sector duty regarding socio-economic inequalities*). Z namenom izvrševanja te določbe Zakona o enakosti – ki je sicer bolj zavezujoča, a vsebinsko primerljiva s 14. členom ZVarD – je Velika Britanija ustrezno prilagodila Zakon o varstvu osebnih podatkov (*Data Protection Act 2018* – DPA),¹⁹ s katerim je leta 2018 nacionalni pravni red uskladila z GDPR. **DPA v okviru izjeme zbiranja in obdelave posebne vrste osebnih podatkov z namenom uresničevanja bistvenega javnega**

¹⁴ Glej npr. mnenje Informacijske pooblaščenke št. 007-113/2017/ z dne 17. 1. 2018, dostopno na: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pripombe_na_predloge_predpisov_Pdf_in_doc/Urad_za_narodnosti_spremembe_Zakona_o_romski_skupnosti-16012018.pdf.

¹⁵ FRA (2010) *EU-MIDIS: Data in Focus Report: Rights Awareness and Equality Bodies*, str. 12. Dostopno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/854-EU-MIDIS_RIGHTS_AWARENESS_EN.PDF.

¹⁶ Glej npr. Migration Policy Group (2014) *Ethnic Origin And Disability Data Collection In Europe: Measuring Inequality – Combating Discrimination, Open Society Foundations*, str. 67. Dostopno na: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/ethnic-origin-and-disability-data-collection-europe-20141126.pdf>.

¹⁷ Velika Britanija se je ob pregledu systemskega zbiranja podatkov o enakosti uvrstila na prvo mesto, pri čemer je z vidika vseh kategorij indikatorjev podatkov o enakosti (zakonske ureditve, preverljivosti, zanesljivosti, celovitosti in uporabe) dosegla najvišje število točk med vsemi državami članicami EU. Glej Evropska komisija/Thomas Huddleston (2017) *Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union: Equality data indicators: Methodological approach*, str. 6.

¹⁸ Equality Act 2010 (c 15), dostopno na: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/pdfs/ukpga_20100015_en.pdf.

¹⁹ Data Protection Act 2018 (c 12), dostopno na: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/pdfs/ukpga_20180012_en.pdf.

interesa (člen 9.2.(g) GDPR) **med pogoje obstoja tovrstnega interesa izrecno uvršča tudi namen uresničevanja enakih možnosti in enake obravnave**.²⁰ Pri tem DPA določa vrsto podatkov, ki se jih sme zbirati in obdelovati (rasa ali etnična pripadnost, versko ali filozofsko prepričanje, zdravstveno stanje, spolna usmerjenost), prav tako pa kot pogoj določa potrebo takšnih podatkov za namene *identificiranja in spremljanja* obstoja ali odsotnosti enakih možnosti in enake obravnave skupin oseb z določeno osebno okoliščino s ciljem spodbujanja ali ohranjanja enakosti. Dodatno DPA določa, da se ti podatki ne smejo zbirati in obdelovati: z namenom sprejemanja ukrepov zoper točno določeno osebo; kadar bi zbiranje in obdelava posamezniku lahko povzročila resno škodo ali stisko ter; kadar posameznik pisno zavrne zbiranje in obdelavo takšnih podatkov.²¹

Zagovornik se zaveda, da bi bilo popolno zrcaljenje opisanih britanskih rešitev v pravni red Republike Slovenije neustrezno, med drugim tudi zaradi že navedenih ustavnopravnih omejitev. Vendar pa na tem mestu Zagovornik poudarja, da se britanski pristop k zbiranju in obdelavi osebnih podatkov v prvi vrsti izpostavlja kot primer dobre prakse v smislu **izrecne navedbe namena uresničevanja enakih možnosti in enake obravnave kot izjeme k prepovedi obdelave posebne vrste osebnih podatkov** v krovni nacionalni ureditvi varstva osebnih podatkov,²² s čimer bi se dodatno zagotovila dopustnost urejanja zbiranja in obdelave podatkov o enakosti v področni zakonodaji.

Na podlagi navedenega Zagovornik predlagatelju priporoča, da:

- v okviru 12. člena ZVOP-2 ali na drugi, po mnenju predlagatelja **nomotehnično ustrenejši način, spodbujanje enake obravnave in enakih možnosti v smislu zakona**, ki ureja varstvo pred diskriminacijo, **izrecno opredeli kot obliko uresničevanja bistvenega javnega interesa**, na podlagi katerega je obdelava posebnih vrst osebnih podatkov v javnem in zasebnem sektorju dovoljena, upoštevajoč relevantne ustavnopravne omejitve in omejitve, izhajajoče iz obstoječe točke (i) drugega odstavka 12. člena predloga ZVOP-2;
- da določbe **člena 88 GDPR**, ki poudarja možnost, da se v zakonu ali kolektivnih pogodbah določijo **podrobnejša pravila za zagotovitev varstva pravic in svoboščin v zvezi z obdelavo osebnih podatkov zaposlenih v okviru zaposlitve, med drugim tudi za namene enakosti in raznolikosti na delovnem mestu, prenese v nacionalni pravni red in ustrezno umesti v predlog ZVOP-2.**

S spoštovanjem,

Pripravila:

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Samo Novak
Svetovalec Zagovornika I

Dr. Neža Kogovšek Šalamon
Vodja oddelka za ugotavljanje diskriminacije
in zagovorništvo

Poslano:

- naslovniku,
- zbirka dok. gradiva

²⁰ *Schedule 1*, del 2, odstavek 8. V t.i. '*Schedule*' delu zakona so podrobneje opredeljene definicije in načini izvrševanja splošnejših določb zakona. Takšno zakonsko urejanje je značilno za britansko zakonodajo na kateremkoli vsebinskem področju, *Schedule* pa predstavlja sestavni del zakona in je pravno zavezujoč.

²¹ *Prav tam.*

²² Katayoun, Alidadi, opomba 11 *zgoraj*, str. 20.